

Planlama Eğitiminde Stüdyo Deneyimleri: Muğla (Menteşe) Stüdyosu*

Studio Experiences in Planning Education: Muğla (Menteşe) Studio

Gizem ERDOĞAN

ÖZ

Kent planlama eğitimi, sosyo-ekonomik bağlamlar üzerinden teori ve uygulamayı mekânsal çözümler eşliğinde bütünleştiren disiplinler-arası çalışma/bilim alanı olarak ifade edilebilir (Keleş, 1987). Bu bakışla kent planlamada eğitim süreci, kent-kentleşme ve kent modelleri gibi temel kavramsal-kuramsal konular, imar ve yapılaşma gibi uygulamaya yönelik konular ve stüdyo olarak tanımlanan yazılı-çizili ve görsel çalışmalar ile sorgulamayı içermektedir. Bu açıdan, stüdyo derslerinin teorik bilgilendirmeler ve pratik deneyimlerin birlikteliği bağlamında planlama eğitiminin omurgasını oluşturduğu söylenebilir. Bu çalışma, kent planlama stüdyo sürecinde deneyimlenen tecrübenin aktarılmasını amaçlamakta ve sistem yaklaşımının stüdyo çalışmalarının temelinde kullanılan bilimsel araştırma tekniği olduğu hipotezine dayanmaktadır. Çalışmanın amacı; Muğla (Menteşe) yerleşmesi örneklem araştırma alanında gerçekleştirilen planlama çalışmalarının kapsam-içerik kurgusu bağlamında yöntem izlencesi ve değerlendirme sürecinin sistem yaklaşımı üzerinden tartışılmasıdır. Bu tartışmaların odak noktası; kuramsal bilgilendirmeler ile yerinde tespit-gözlem çalışmaları ile edinilen izlenimlerin öngörülen senaryo kurgusu temelinde mekânsal ve işlevsel kimlik arayışlarının tanımlanmasına yönelik planlama yaklaşımı-modelleri üretilmesi olarak görülmelidir. Çalışmanın, stratejik mekânsal planlama yaklaşımı bağlamında senaryo kurgusu ve kentsel vizyonu öne alarak, kentsel yerleşmelerin üst ölçekte mekânsal-işlevsel kimliklerin tanımlanması ve stratejik öncelikli planlama alanlarının belirlenmesi alt ölçekte ise ünite tasarımını esas alan yöntem kurgusu ile kent planlama eğitimine farklı bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Kent planlama eğitimi, Muğla; planlama stüdyosu; sistem yaklaşımı; stratejik mekânsal planlama.

ABSTRACT

Urban planning education can be expressed as an interdisciplinary science field that integrates socio-economic contexts, theory and practice in the context of spatial analyzers (Keleş, 1987). With this view studios are defined the education process in urban planning; basic conceptual-theoretical issues such as urban-urbanization and urban models, practical issues such as reconstruction and reconstruction, and questioning with visual studies. From this point of view, it can be said that studios constitute the main frame of planning education in the context of the combination of theoretical knowledge and practical experience. This study is based on the hypothesis that urban planning aims to convey the experience gained in the studio process and that the system approach is the scientific research technique used at the basis of studio studies. The aim of this study is to discuss within system approach the methodology and evaluation process in the scope of context-content construct of the planning studies research conducted in Muğla (Menteşe) settlement sample research area. The focal point of these discussions should be seen as the present of planning approaches-models for the identification of spatial and functional identities searches based on the basis of the scenario script foreseen by the impressions obtained with the theoretical information, on-site and observation studies and on the foreseen scenario design. In the context of strategic spatial planning approach of this study, it is thought that defining the spatial-functional identities of the urban settlements in the upper scale and determining the strategic priority planning areas by taking the scenario design and the urban vision as a foreground and the subscale is going to present a different perspective to the urban planning education with the method design based on unit design.

Keywords: Urban planning education; Muğla; urban planning studio; system approach; strategic spatial planning.

Bu çalışma 2016-2017 Eğitim-öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde SBP 201 Stüdyo 3 dersi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalardan derlenmiştir.

Izmir Demokrasi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İzmir

Başvuru tarihi: 04 Ekim 2017 - Kabul tarihi: 30 Temmuz 2018

İletişim: Gizem ERDOĞAN. e-posta: gizemerdogan@gmail.com

© 2018 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi - © 2018 Yıldız Technical University, Faculty of Architecture

Giriş

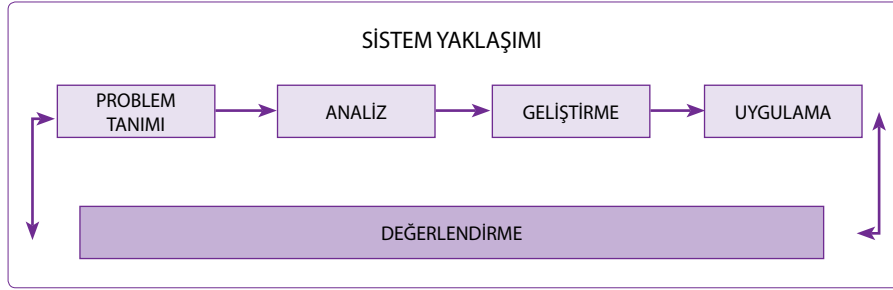
İlişkisel coğrafyanın önem kazanması ve dünyanın birbirleri ile ilişkili öznelerden oluşma hali (O'Sullivan, 2001) gündelik yaşamı gözlemleyerek, kavranmasını ve yorumlanmasını yöntembilimsel araçların aracılığı ile gerçekleştirmekte gittikçe önem kazanan bir unsur olarak kent planlama eğitiminin merkezine sokmaktadır. Sosyal bağlara da sahip olan planlama disiplinine dair mesleğin gerektirdiği işlevsel ve estetik yapısal düzenlemeler kurma ve teknik becerileri fiziksel ortam ile ilişkilendirerek meslek adaylarına aktarmak, planlama eğitiminin önemli bir ağırlığını oluşturmaktadır ve bu kaygı stüdyo derslerinde vücut bulmaktadır. Kent planlama stüdyoları, genel olarak tüm programların kredi ve süre olarak en büyük yeri kaplayan en ağırlıklı dersi olarak tanımlanır. Meslek bilgisinin tüm süreçlerinin deneyerek, yaparak öğrenildiği ve stüdyo saatleri ile sınırlı olmayan ve kent planlama eğitiminin yapı taşıdır (Schön, 1985, TUPOB, 2007; Onur ve Zorlu, 2017).

Kamusal kent alanları üzerindeki yerinde gözlem ve tespitlere yönelik çalışmalar (White 1980; Lynch 1960) günümüz tasarım eğitiminde sıklıkla kullanılmaktadır. Kent planlama stüdyoları ölçek temeline dayanan problem tanımları üzerinden ilerlemektedir (Köroğlu, 2011). Stüdyolar mekânsal, çevresel, sosyo-politik, ekonomik gerçekler ile gelecek kestirimleri arasında etkileşim kurarak, bu ilişkilerin mekânsal etkilerini yansıtacak çözümlere ulaşma amacı taşımaktadır. Gözlem, kavrayış ve yorum aşamalarını içeren bu süreç (Aydınlı ve Yalçın, 2007; Aydınlı, 2015; Alangoya, 2015) mekânsal ve işlevsel ilişkilere dayanmakta ve uygun program önerme becerisine dayanmaktadır. Kente dair değişim süreçlerinin anlaşılmasını kolaylaştıran bu gözlem, kavrayış ve yorumlar, arazi değişimleri ve etkilerinin izledikleri yol ve yolların tahmin edilmesi, kestirim ve modellemelerde değişkenlerin belirlenmesi açısından kentsel değişimin algısında önem taşımaktadır. Ancak bu değişkenlerin karmaşık olması ve karşılıklı etkileşimi bütünsel olarak ele alınarak analiz edilmelerini gerektirmektedir. Kent bu bakımdan sistem olarak değerlendirilmekte ve oldukça karmaşık bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Li ve Yeh, 2001; Batty, 2007; Bai vd., 2010; Erdoğan ve Çubukçu, 2014).

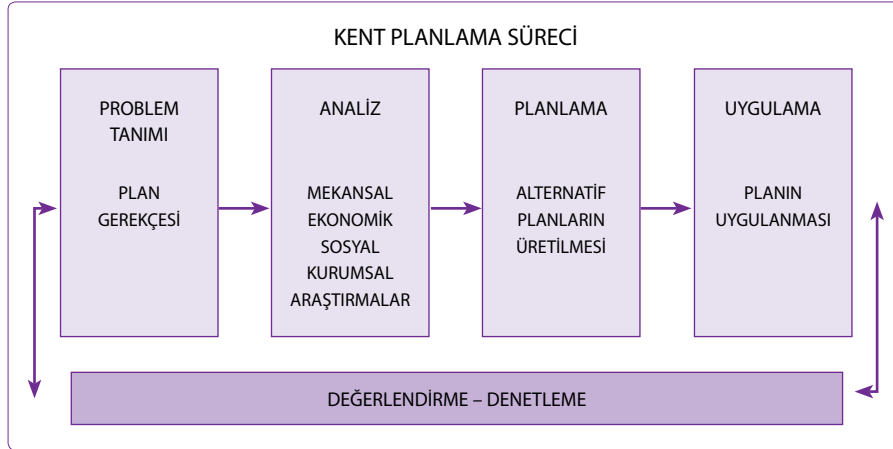
Sistem birden çok bileşenin kendi aralarında oluşturduğu ilişkiler ağının oluşturduğu bütün olarak tanımlanır ve bu bütünün amaca sahip olması gereklidir (Sarıaslan,1984). Sistem açık, yarı açık ve kapalı olmak üç sınıf olarak sınıflanmaktadır. Kentler, karmaşık sistemler olarak, etkileşime ve dış etkilere açık olmalarından ötürü açık sistemler olarak kabul edilirler (Wolfram, 1988; Aydın, 2015). Açık sistemler 5 öge üzerinde kurgulanır: (1) Sistemin sürdürülebilirliğini sağlayan girdiler (input), (2) Girdileri sistem içinde işleyen alt sistemler, (3) İşlenen girdilerden elde edilen çıktılar (output), (4) Sistemin işlemesini ve çıktılarını de-

ğerlendirmeye yarayan geri bildirimler (feedback), (5) Sistemin içinde bulunduğu çevre olarak sıralanır. Problemin farklı parçaları arasındaki ilişkilere odaklanan ve geniş bir bakış açısı ile sorunun tüm yönlerini hesaba katan yaklaşım sistem düşüncesi olarak tanımlanmaktadır (Tecim, 2004). Sistem düşüncesi, konuya dair çeşitli alt parçaların (Ackoff, 1999), süreçler ve amaçlardan oluşan bir bütün olarak ele almasına dayanır (Tecim, 2004). Sistem kavramı yirminci yüzyılın ortalarında başlayan süreç içerisinde çağdaş anlayış içerisinde incelenmeye başlanmış (Şenaras ve Sezen, 2017) ve farklı bilim dalına uyarlanabilecek bir sistem yaklaşımı ortaya konmuştur. Sistem yaklaşımının başlangıcı bilgi bütünü ve araçlar üzerinden Aristo'ya dayandırılrsa da Ackoff (1960) tarafından yönetim sorunlarına (organizasyona) uygulanmasıyla geliştirilmiş, disiplinler arası bütün alanlarda karşımıza çıkan bir düşünce olmaktadır (Senge, 2011). Bir grup nesnenin analiz edilebileceği veya tanımlanabileceği bir çerçeve içeren sistem yaklaşımı tek bir organizma, bir organizasyon, bir toplum veya bilgisel yapay bir olgu da olabilir (Şenaras ve Sezen, 2017). Bir sistemin tüm sorunlarının dışsal sorunlarla birlikte düşünülebilmesi gerekliliğinde sistem yaklaşımı uygulanmaktadır (Başkaya, 1997). Sistem yaklaşımı; sistem düşüncesi temeli ile bir sistemin bütünüyle kendisini oluşturan alt sistemleri ve bunlar arasındaki ilişkileri ele alarak değerlendiren, yöneten ve sistemde meydana gelecek sorunlara dair kararlarda sistem analiz yöntemlerini uygular ve kent planlama disipliniinde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Sistem yaklaşımı araştırmacının etkileşim desenlerine ve bunların altında yatan yapıları yakalamasına dayanmaktadır (O'Connor ve McDermott,1997). Probleme bütünsel bakar ve sistemin tüm bileşenleri arası ilişkileri göz önünde bulundurarak problem çözer (Şenaras ve Sezen, 2017). Belirli bir amaç için ilişkisel birliktelik kuran fiziksel olan veya olmayan elemanlar topluluğu olarak tanımlayabildiğimiz sistemi, birbirinden ayıramaz parçalara sahip alt parçalardan oluşan bütünsel bir etkileşim deseni olarak tanımlamak mümkündür (Flood ve Jackson, 1991; Ackoff, 1999; Tecim, 2004). Parça bütün ilişkisi organizasyonun amacını gerçekleştirmek üzere, iletişim ve karar verme süreçleriyle birbirlerine bağlanır. Sistem yaklaşımı, amacın belirlenmesini içeren problem tanımı, amaca yönelik gerekli materyallerin eldesini içeren analiz aşaması, amaçların davranışlara dönüşmesini sağlayan geliştirme aşaması ve bu amaçların eyleme aktarılmasını sağlayan uygulama aşamaları bütünüdür. Bütün bu aşamaları kapsayan ve sistemi itere eden değerlendirme aşaması ise; sonuçların değerlendirilmesini ve sürekli dönüt vermesini sağlar (Şekil 1). Bu durumda organizasyon esas sistemdir ve bu sistem birbirleriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı alt sistemleri içermektedir (Tecim, 2004).

Kentler sistem düşüncesinde, ulaşım, altyapı gibi kavramsal modellere de dayanan tasarlanmış soyut sistemler (Checkland 1981; Engelen, 1988; Tecim, 2004), belirli bir

Şekil 1. Sistem yaklaşımı.

Şekil 2. Planlama süreci.

amaç için kurgulanmış tasarlanmış fiziksel sistemler (Li ve Yeh, 2001; Checkland 1981) olarak tanımlanabilmektedir. Kentleri sistem olarak ele alan pek çok ve güncel çalışma bulunmaktadır (White ve Engelen, 1994; Batty, 1997; Allen, 1998; Ioannides ve Overman, 2004; Bai vd., 2010; Bretnolle vd., 2006; Liv d., 2017). Planlama sürecine bakıldığında sistem yaklaşımı temeline dayandığını söyleyebilmek mümkündür (Şekil 2).

Bu tanımlardan yola çıkarak kentleri de sistem yaklaşımı düşüncesine dayanarak kurgulamak, kentlerin problemlerine yaklaşmanın mümkün olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede sistem yaklaşımının planlama disiplini ve eğitiminde yeri vardır.

Kentlerin planlanmasında herhangi bir sorunun çözümü için fikir geliştirmek için problem tanımını doğru yapmak, problemin çözümüne dair analizleri gerçekleştirmek, parçadan bütüne ve/veya bütünden parçaya ilerlemek ve bütün bu düşünsel dünyayı şehircilik ilkeleri doğrultusunda somutlaştırmak kent planlamaya dair bilimsel çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Gelecekteki karmaşık sorunlara yeni çözümler üretmek ve yaratıcılığın gelişmesi için tasarım eğitimi önemli olmakla beraber (Wong and Siu, 2012) kentsel sistemlere bütün olarak bakmak ve bu bakışı teknik olarak meslek adaylarına aktarmak da önemlidir. Türk kent planlama disiplinine dair literatür çalışmalarına bakıldığında sistem yaklaşımından söz edildiğini söylemek mümkün

değildir. Türkiye’de kent planlama bilimsel yöntemlere dayanan araştırmalar çerçevesinde mekânın, zaman birliği içinde ve kamu yararı göz önünde bulundurularak düzenlenmesini sağlayan pozitif bir bilim, sanat ve faaliyet alanı olarak tanımlanmaktadır (Yalçiner vd., 2004). Kent planı, geniş ölçüde veri toplanmasını ve bunların sistemleştirilmesine dayanmaktadır (Keleş, 2002). Kent planı için yapılan araştırmalar, kentin doğal, sosyo-ekonomik, tarihsel, çevresel, teknik ve yönetsel yapısını kapsamaktadır (Yalçiner vd., 2004; Köroğlu, 2011). Yürürlükte bulunan kent planı, çalışma alanına dair merkezi ve yerel yönetimler, idari sınırlar bilgileri ise kurumsal yapı araştırmalarını içerir (Keleş, 2002). Doğal yapıya dair araştırmalar kent arazisinin jeolojik, topoğrafik ve bitki örtüsü açısından durumunu, mekânsal altyapı çalışmaları arazinin hangi işlevler için kullanıldığı, ticaret, yeşil alan, konut alanları ve diğer kentsel fonksiyonların birbirleriyle nasıl bağlandığı ya da ayrıldığını, sosyo- kültürel altyapı nüfusun ve istihdamın dağılışı vb. bilgileri içermektedir (Yalçiner vd., 2004; Keleş, 2002). Planlama disiplininin ayırıcı bir özelliği olarak da görülmesine neden olan unsur toplanan bu bilgilerin hâlihazır haritalar üzerinde mekânsallaştırılmasıdır. Ayrıca kentin nüfus kestirimlerini ve ekonomik yapısını yansıtan ileri yönelik çözümler de haritalar üzerinde görselleştirilerek, ya da grafikler şeklinde raporlaştırılarak sunulmaktadır (Yalçiner vd., 2004). Türkiye’de kent planlama, mimarlık,

mühendislik-mimarlık, mimarlık ve tasarım fakültelerinin altında eğitim veren şehir ve bölge planlama bölümleri tarafından uygulanabilir planlarla yaşanabilir kentler yaratma sistematiği üzerine eğitim modüllerini oluşturmaktadır (TUBOP, 2007).

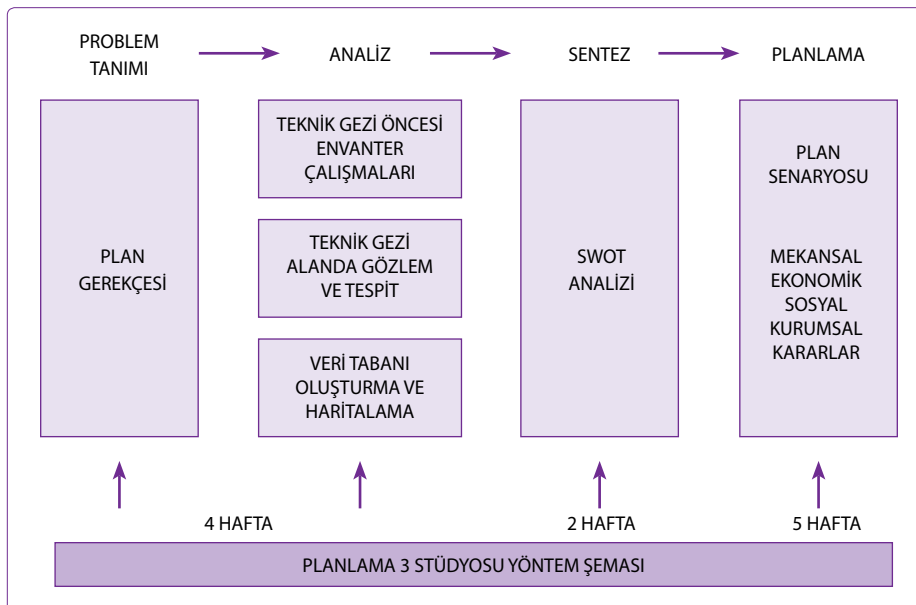
Kent planlamasında stüdyo eğitimi, sistem düşüncesine dayanmakla beraber mekânsallaştırmak için görsel algılayma ve düşünme becerisinin kazanılması önemlidir. Kentsel mekânların planlanması; üç boyutlu tasarımlar matematiksel oranların ve geometrinin doğru kullanılması, iyi çözümlenmiş, işlevsel, estetik ve görsel açıdan nitelikli tasarımların ortaya çıkması (Erdoğan ve Çelik, 2015) ve görsel organizasyon ilkelerinin öğrenilmesine (Ter ve Derman, 2018) dayanmaktadır. Yaşam ortamlarının oluşturulması ve yaşam kalitesinin sağlama temeline dayanan kent planlamanın eğitiminde, öğrencilerin kuramsal olarak verilen bilgilerle sorun/gereksinme, analiz/hedef, yöntem/araç, sentez/seçenek, uygulama/gerçekleştirme, denetim/irdeleme gibi planlama süreçlerinde beceri kazanması amaçlanır (Yalçın vd., 2004; Alkay, 2014).

Bu çalışma, kent planlama stüdyo sürecinde deneyimlenen tecrübenin aktarılmasını amaçlamakta ve sistem yaklaşımının stüdyo çalışmalarının temelinde kullanılan bilimsel araştırma tekniği olduğu hipotezine dayanmaktadır. Araştırmanın konusu; 2016–2017 eğitim–öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Bölümü’nde SBP 201 Stüdyo 3 dersi kapsamında Muğla (Menteşe) yerleşmesi araştırma alanında gerçekleştirilen planlama çalışmalarının kapsam–içerik kurgusu bağlamında yöntem izlencesi ve değerlendirme sürecinin tartışılmasıdır. Bu çerçevede, 2016–2017 eğitim–öğretim yılı güz döneminde Muğla (Menteşe) planlama alanı olarak

seçilmiş, 34 kişilik öğrenci grubu ve 2 öğretim elemanından oluşan stüdyo ekibince, yerinde tespit–gözlem çalışmalarına yönelik olarak 17-21 Ekim 2016 tarihleri arasında teknik gezi gerçekleştirilmiştir. Bahsi geçen tartışmaların odak noktası; kuramsal bilgilendirmeler ile yerinde tespit–gözlem çalışmaları ile edinilen izlenimlerin öngörülen senaryo kurgusu temelinde mekânsal ve işlevsel kimlik arayışlarının tanımlanmasına yönelik, sistem yaklaşımı kurgusu içinde planlama yaklaşımı–modelleri üretilmesi olarak görülmelidir. Araştırmanın yöntemi; sistem yaklaşımı modeline dayanan, stratejik mekânsal planlama yaklaşımı temel olmak üzere belirlenen senaryo kurgusu ve vizyon uyarınca problem tanımı bağlamında mevcut sorun, potansiyel ve dinamikleri ile eğilimlerin durum analizi üzerinden tanımlanması, yazılı–çizili, görsel ve sözlü edinimlere dayalı analitik verilerin çözümlenmesine yönelik bütünlük sentez, ideal plan şeması bağlamında planlama yaklaşımı ve alternatifler ile öncelikli müdahale alanlarının tespitine dayanan planlama mekanizmaları olarak kurgulanmıştır (Şekil 3).

Çalışmanın konusu olan planlama stüdyosunda stratejik mekânsal planlama yaklaşımı çerçevesinde senaryo kurgusu ve kentsel vizyonu öne alarak, kentsel yerleşmelerin üst ölçekte mekânsal–işlevsel kimliklerin tanımlanması ve stratejik öncelikli planlama alanlarının belirlenmesi alt ölçekte ise ünite tasarımını esas alan yöntem kurgusu ile kent planlama eğitimine dair deneyim aktarımını içermektedir. Yaklaşımın planlama öğrencileri için anlamsal bir kaynak ve planlama eğitimine dair yazılı bir doküman olacağı düşünülmekte, planlama sürecinin sistem yaklaşımı modeli ile bağını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Stratejik mekânsal planlama yaklaşımı konusu olan Muğla (Menteşe) örneklem planlama alanı bağlamında

Şekil 3. Planlama stüdyosu süreci.

üst ölçekli planlama çalışmalarına yönelik olarak analitik araştırma, bütünleşik sentez ve planlama çalışmalarına ilişkin yazılı–çizili ve görsel ürünlerin hazırlanmasını kapsamaktadır. İş planı; 100.000–200.000 nüfusu aralığında orta ölçekli tanımlanan (Özgür, 2005; Gökğür vd., 2016) kentsel yerleşmeler için stratejik mekânsal planlama yaklaşımı temelinde mekânsal ve işlevsel kimlik öngörüsüne ilişkin senaryo kurgusu ve vizyon geliştirilerek, hedef projeksiyon yılı için üst ölçekli planlama çalışmalarının yapılması biçiminde kurgulanmıştır. Bu kurgu içinde üst ölçekli planlama çalışmalara esas olmak üzere 4 (dört) aşamalı bir süreç izlenmiştir.

Birinci aşama, “yere özgü” mekânsal ve işlevsel kimlik değerlerini öne alan problem tanımına dayanan senaryo kurgu ve vizyon geliştirilmesi işidir. Bu çalışmanın dayanağı yerinde tespit–gözlem–fotoğraflama çalışmaları ile yazılı–görsel kaynakların değerlendirilmesi ve sözlü görüşmelerden elde edilen bulgulara dayandırılmıştır. İkinci aşama; ekolojik, mekânsal, sosyo–kültürel, ekonomik/ sektörel ve kurumsal çözümlenmeler eşliğinde durum analizini içermektedir. Üçüncü aşama; mekânsal, işlevsel/ sektörel ve demografik projeksiyonların belirlenmesi yoluyla gelişme–kalkınma stratejilerinin tanımlanmasıdır. Dördüncü aşama; ölçeğin gerektirdiği ayrıntıda 1/5.000 veya 1/10.000 ölçekli yapısal plan ya da ilkesel plan olarak ifade edilen leke planı çalışmasıdır.¹

Planlama Stüdyosu Süreci

Türkiye’de kent planlama eğitimi veren 22 kurumun resmi web sayfalarına bakıldığında; öğrenci almış ve ders planları olan okulların kent planlama ikinci yıl stüdyoları incelendiğinde; 13 okulun kent planlama eğitiminde ikinci yılı, kenti oluşturan öğelerin kavramsal olarak açıklanması ve öğrencinin yerleşme alanları hakkında karar üretme ve makroform seçenekleri oluşturma sürecini (Yalçın vd., 2004) ve kent parçalarını ilişkisel etkileşimleri üzerinden mekansal tasarımlarını gerçekleştirme üzerinde şekillenmektedir. Planlama stüdyosu 3 çerçevesinde kurgulanan bu çalışma, yöntemle ilgili olarak 1/10.000 ölçekte, Muğla (Menteşe) özelinde kent parçası–kent bütünü etkileşiminin çevresel yaklaşım bağlamında irdelenmesi, yerleşimin makroformunun ve makroform içindeki mekânsal–işlevsel farklılıkların değerlendirilmesi ve kurgulanması, yerleşimin özel ve temel niteliklerinin ekonomik, mekânsal, sosyal, idari ve yasal öğeler üzerinden ortaya konulması, yerleşimin yeniden biçimlendirilmesinde planın ilkesel kararlarının tespiti olarak saptanmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında, stüdyo üyelerinden Problem Tanımları doğrultusunda ortaya koyacakları senaryo kurgusu ve vizyon geliştirebilmeleri ve yerleşime ilişkin

algıların mekânsal olarak hâlihazırda üzerinde yansıtılması amacıyla çalışma alanına ilişkin verilerin ifadenmesini içeren Analiz Çalışmaları gerçekleştirmeleri beklenmiştir. Analiz çalışmalarının yerleşilebilir alanların tespitini kolaylaştırdığı, sürdürülebilir mekân yaratımı ve kaynak kullanımı için vazgeçilmez bir aşama olduğu söylemek mümkündür (Özçevik, 2014; Toptaş ve Tüdeş, 2014). Analiz çalışmaları sonunda elde edilen bulgular çerçevesinde çalışma alanına ilişkin kesin koruma–kullanma alanları tanımlanabilmektedir.²

Analiz çalışmaları, teknik gezi öncesi ve sonrası olmak üzere iki kısımda kurgulanmıştır. Teknik gezi öncesi çalışma alanına dair veriler toplanmış, teknik gezi süresince ise çalışma alanına dair yerinde inceleme, ilgili kurum ve kuruluşlardan kapsamlı bilgi, belge ve verileri toplama ve çalışma alanında sözlü mülakatlar gerçekleştirilerek alana dair bilgiler güncellenmiş, eksik veriler tamamlanmıştır. Alan çalışması sonrasında öğrencilerden yerleşime ilişkin algılarını ortaya koyacak analitik etüt çalışmaları yapmaları ve bu verileri mekânsal olarak hâlihazırda üzerinde yansıtılmaları, analitik haritaları oluşturmaları beklenmiştir. Çalışmada zaman kısıtı nedeniyle gerçekleştirilen analitik etütler grup çalışması şeklinde kurgulanmıştır. Alana ilişkin analitik veriler, stüdyo üyelerinden oluşan Doğal, Mekânsal, Ekonomik, Sosyo–kültürel, Kurumsal–Tarihsel Altyapı olarak adlandırılan beş(5) farklı grup tarafından, teknik gezi ve envanter araştırması aşamalarını içeren 4 haftalık analitik etüt çalışmaları sonunda ifadenmiştir (Tablo 1).

Bu kurgunun, stüdyo üyelerinin ekip çalışması, iş bölümü, parçadan bütüne ulaşma yetenekleri ve çoklu karar alma yetilerinin gelişmesi bakımından öğrenim çıktıklarına katkı sağladığı söylenebilir.³

Araştırmanın ikinci aşamasını, analitik verilerin çözümlenerek mevcut sorun, potansiyel, dinamikler ve eğilimlerin tanımlanmasını içeren Bütünleşik Sentez aşaması oluşturmaktadır. Sentez yalından karmaşık olana, çoktan aza, zorunludan olasıya, genel yasadan bireysel duruma, nedenden etkiye, öncülenden varılan sonuca giden düşünme biçimi, birleşimi olarak tanımlanabilir (TDK, 2017). Kent planlama disiplinine göre sentez, planlamanın hedeflediği koruma–kullanma dengesini sağlamak amacıyla toplanan verilerin bir araya getirilerek düşünme biçimi doğrultusunda bilgi haline getirilmesi, nedenlerin etki durumlarını yansıtan özet, anlatım şemaları, betimlemeler olduğunu söylemek mümkündür (Özcan, 2009; Özçevik, 2014). Özetle; kent planlamanın ikinci aşaması olarak görülen bütünleşik sentez, sosyo–ekonomik gereksinimleri karşılarken ekolojik sürdürülebilirliği korumak amacıyla kentsel–kırsal doğal ve

¹ Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, SBP 201, Ders Planı.

² Analiz yöntem ve tekniklerine ilişkin daha geniş anlatım için bkz. “Şehir Planlamada Analiz ve Değerlendirme Teknikleri”, ed. Elif AKAY, 2014, Literatür Yayıncılık.

³ Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Planı.

Tablo 1. Analitik altyapı grupları ve beklenen ürünler⁴

GRUP ADI	BEKLENEN ÜRÜN
DOĞAL ALTYAPI	<ul style="list-style-type: none"> • Topografik değerler • Doğal kaynak değerleri ve özgün ekosistemler • Flora–Fauna varlığı • Jeomorfolojik yapı • Jeolojik–Hidrojeolojik yapı • Depremsellik–Afet Risk Alanları • Maden kaynakları çıkarım ve Enerji • Klimatolojik analiz (İklimsel Yapı)–Güneşlenme–Isı–Nem, Sıcaklık, Rüzgâr Durum • Toprak sınıfları, Ekilebilir arazi–Çayır–Mera Varlığı–Sulu/Kuru Tarım Alanları vb.
MEKÂNSAL ALTYAPI	<ul style="list-style-type: none"> • Yerleşmeler kademelenmesi içindeki konum • Kentsel makroform analizi kent formu ve Gelişme Yönü • Kültürel Miras Envanteri – (Kentsel ve Kırsal Koruma Alanları–Yenileme Alanları–Arkeolojik–Kentsel–Tarihi Sit) • Kentsel mekânsal altyapı durumu
EKONOMİK ALTYAPI	<ul style="list-style-type: none"> • Sektörel/işlevsel kimlik deseni • Tarım yapısı ve tarımsal faaliyetler; • Sanayi yapısı ve niteliği [Kırsal Sanayi–Küçük Sanayi–Osib–Teknokent] Hizmet sektörü temelinde Ticaret–Finans–Toplumsal Hizmetler • Turizm kapasitesi (Konaklama ve geceleme kapasitesi) • Üretim–dağıtım sistemi ve kademelenmesi • İstihdam–işsizlik/gizli işsizlik • Ekonomik gelişmişlik göstergesi
SOSYO-KÜLTÜREL ALTYAPI	<ul style="list-style-type: none"> • Demografik veriler • Nüfus dağılımı ilçeler ve mahallelere göre nüfus büyüklükleri dağılımı, yoğunluğu ve dağılımı ile artış hızı [yıllara göre] • Kentleşme oranı (Kent–Kır Oranı) • Sosyal–Kültürel hizmet dağılımı • Sağlık–Eğitim–İdari hizmet donanımları dağılımı • Entelektüel yaşam ve gelişmişlik göstergeleri (dernek–vakıf sayıları, yazılı–görsel medya kurum–kullanım sayıları, kültürel etkinlikler, fuarlar ve sanatsal faaliyetler) • Kültürel yaşam biçimleri (gelenek–görenekler)
KURUMSAL-TARİHSEL ALTYAPI	<ul style="list-style-type: none"> • Tarihsel süreçte yönetsel sınırlar ve değişimi • Tarihsel gelişim haritası (toponomi bilgileri ve yazılı–görsel kaynaklar eşliğinde kronolojik dizinde kentsel gelişim süreci ve aşamaları) • Yerleşim kültürü • Yer değiştirmiş–terk edilmiş yerleşmeler; işlevsel kimliğini başka bir kente aktarmış eski yerleşim alanlarının lokalizasyonu • Tarihsel gelişim matrisi (Kronolojik dizinde mekânsal ve işlevsel kırılma noktaları, önemli olay–olgular) • Yönetimsel sınırlar • Planlama bölgeleri ve yatırım–teşvik alanları • İmar planları • Kurumsal örgütlenme (Yetkili kurum–kuruluşlar ve yetki paylaşımı – yetki paylaşımı)

yapay bileşenlerin karmaşık ilişki ağını tespit edip, ölçmemizi sağlayan mekâna dair risk ve potansiyellerin yorumsal olarak ortaya koyan yaygın bir planlama yöntemidir (İBBŞP, 2009; Özcan, 2009; Sınmaz, 2015; Özçevik, 2014; Toptaş ve Tüdeş, 2014).

Bu aşamada Muğla (Menteşe)'nin bugünkü mekânsal kurgusu üzerinden yola çıkarak kentin mekânsal kimliğinin tespit edilmesi, yerleşilebilir alanların ekolojik eşikler doğrultusunda tespiti ile mevcut mekânsal strüktürün sürdürülebilirliğinin sorgulanması ve kente dair sorun ve potansiyel tespitlerinin yapılması ve bütün bu birikimin halihazır haritalar üzerinde betimlenmesi beklenmiştir [Şekil 4]. Analitik etütlerin tematik alt gruplarca çalışılması sonrasında

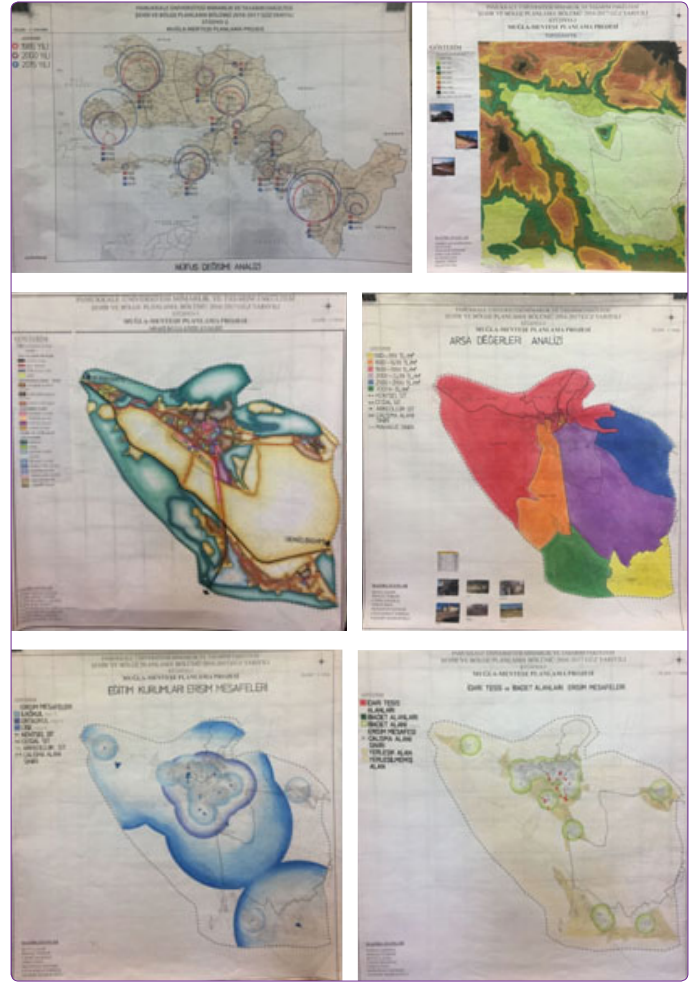
⁴ Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, SBP 201, 2016-2017 Ders Planı

sentez çalışmalarına 2 haftalık süre ayrılmış ve çalışmalar bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Bütünleşik sentez yaklaşımının; planlama sürecinde bütün ve parça arasındaki ilişkinin kavranmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Stüdyo üyeleri bu aşamada birbirleri ile koordineli çalışmak durumunda kalmışlardır. Bütünleşik sentez aşamasının sonucunda stüdyo üyeleri, aynı probleme farklı bakış açılarından bakabilme ve çözümlerin alternatiflerinin olabileceğine dair bakış açısı da kazanmışlardır. Koordineli ve disiplinler arası çalışma becerisi, tümevarım ve tümden gelim becerileri, soruna farklı yöntemlerden yaklaşma becerileri çerçevesinde bütünleşik sentez aşamasının da öğrenim çıktıklarına katkı sağladığı söylenebilir.⁵

Özetle yukarıda adı geçen kavramsal bilgiler ışığında stüdyo üyelerinden, analitik etütlerden toplanan ve mekânsallaştırılan veriler çerçevesinde halihazırda üzerine; baskı, eğilim, doğal ve yapılı eşikler ile mekânsal-işlevsel bölgeleme bağlamında farklı ve benzer alt bölgeleri içeren, potansiyeller ve risklerinin belirlendiği “Bütünleşik Sentez” yaklaşımlarını oluşturmaları beklenmiştir. Yerleşilebilir alanların belirlenebilmesi için ekolojik ve doğal kaynaklar ile ekolojik ve doğal risk alanları dışında kalan alanları tespit etmek amaçlı yerleşilebilirlik analizi yapılmış, doğal eşiklerin sınırladığı yerleşilemez, korunacak bölgeler tespit edilmiş ve yapılı kentsel çevrede bulunan yapay eşiklerle çakıştırılarak kentsel yerleşim ve gelişim alanları şekillendirilmiş, mevcut yerleşimin yapılaşması sorgulanmıştır (Şekil 4).

Araştırmanın üçüncü kısmında; stüdyo üyelerinin 2040 yılını hedef alan bir senaryo oluşturmaları, kente dair ekonomik bir kimlik belirlemeleri ve bu kimlikle şekillenen bir senaryo doğrultusunda mekânsal ve yaşamsal kurguyu yeniden düzenlemeleri istenmiştir. Öğrencilerden, hukuki imar planı ifadelendirme araçlarına ek olarak, planlama senaryolarında plan kararlarını şematik olarak ifade edebilecekleri ve planın prensip kararlarını yansıtabilecekleri kavramsal plan şeması üretmeleri istenmiştir.

Araştırmanın son aşamasında tespit edilen teknik ve bilimsel bilgiler ışığında Muğla (Menteşe) için öğrencileri kestirim yöntemlerini kullanarak 2040 yılı Muğla-Menteşe nüfusunun kestirimini gerçekleştirmelerinden sonra planlama-uygulama mekanizmalarına vurgu yapan Öncelikli Müdahale Alanlarının değerlendirildiği “Planlama” beklenmiştir. Stüdyo üyeleri üstel form ve limitli üstel form yöntemlerini uygulayarak 2040 yılında, yöntemini kullanarak Muğla (Menteşe) çalışma alanı için 95.000-105.000 aralığında nüfus öngörmüşlerdir. Literatür çalışmaları sonrasında, bütünleşik sentezlerinden elde ettikleri girdiler doğrultusunda ele aldıkları önceliklere bağlı olarak genel çerçevede 6 farklı temel kimlikte 10 farklı planlama senaryosu ortaya koymuşlardır.

Şekil 4. Sentez çalışmaları.

Planlama senaryolarında:

- Tarımsal Kimlik (Bahçekent, Köy-kent, Kırsal turizm)
- Ekolojik Kimlik (Ekokent, Eko-Tek, Eko-Endüstriyel)
- Tarımsal Sanayi Kimliği
- Korumacı Kimlik (Kırsal koruma, Doğal ve Yapılı çevre koruma, Kültür Turizmi)
- İdari Merkez Kimliği (İdari merkez, Kongre-Fuar Kenti, Lojistik Merkez)
- Eğitim Kimliği (Sanayi işbirlikli Üniversite kenti) öne çıkan vizyon kararlarıdır. Bu vizyonlar doğrultusunda çeşitli planlama senaryoları kurgulanmıştır (Tablo 2).

Plan senaryoları ve öncelikli müdahale alanları değerlendirildiğinde Menteşe'nin sahip olduğu doğal kimliğin korunması stüdyo üyelerinin önemsendiği temel prensip olarak öne çıkmaktadır. Sanayi ve hizmetler sektörüne temellendirdikleri kent vizyonlarının tamamında koruma-kullanma dengesi, doğal eşikleri aşmama ve ekolojik koruma kararlarının devamlılığı esas oluşturmaktadır. Bu bağlamda günümüzde de önem kazanan eko-kentler, sürdürülebilir kentler kavramlarının kent plancısı adaylarının gündeminde olduğunu söylemek mümkündür.

⁵ Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Planı.

Tablo 2. Öğrenciler tarafından belirlenen Menteşe kent kimlikleri ve plan senaryoları

VİZYON	PLAN SENARYOSU (KONSEPT YAKLAŞIM)
1 BAHÇEKENT	Ekolojik, kültürel değerleri koruyan, yerel değerleri öne çıkaran, yaşam kalitesi ve erişilebilirliği yüksek kent modeli
2 KÖY-KENT	Kır-kent dengesini sağlamak amacıyla kıra hizmet götürmeyi amaçlayan, kentleşme ve sanayileşme kavramlarının birleştiren kırsal kalkınma modeli
3 KIRSAL TURİZM	Çevresel kaynak ve kültürel miras değerlerinden oluşan yerel kimliğin korunarak doğa ve kültür turizminde önemli bir destinasyon merkezi kent
4 EKOKENT	Koruma-kullanma dengesi bağlamında doğal ve yapılaşmış çevre arasındaki uyumun sağlandığı, kendine yetebilen akıllı ve çevre dostu sistemler kenti
5 EKO-TEK	Ekonomik olarak etkin, sosyal, doğal, yapılaşmış çevrenin uyumu ile şekillenen ileri teknoloji kent
6 EKO-ENDÜSTRİYEL PARK	Ekonomik olarak etkin doğal, yapılaşmış çevrenin uyumu ile şekillenen ileri teknoloji sanayi kenti
7 KORUMA	Kentin sürdürülebilir, mekânsal, işlevsel ve morfolojik kimliğini koruyan kent
8 SANAYİ İŞBİRLİKLİ ÜNİVERSİTE KENTİ TARIM TEMELLİ SANAYİ	Verimli tarım alanlarında sürdürülebilir tarım politikaları doğrultusunda üretilen ürünlerin Üniversite-ARGE-Sanayi işbirliğinde hammadde olarak kullanılması (İlaç Sanayisi)
9 İDARİ MERKEZ KONGRE-FUAR KENTİ	İdari merkez olan Menteşe'nin kentte üretilen ürünlerin sergileneceği ve büyükşehir olmanın gerektirdiği kültürel faaliyetleri için mekânsallık
10 LOJİSTİK MERKEZ	Tarımsal üretimi destekleyen, erişimi yüksek lojistik, idari merkez kent

Kent planlamanın en önemli unsurlarından birisi de kaynakların etkin kullanılmasıdır. Bir sistemde dengenin kurulması, sistemi oluşturan elemanların işlevlerine göre dengeli dağılımlarıyla doğrudan ilişkilidir. Ünite merkezi kavramının bu konuda en etkili kentsel planlama aracı olarak koruma-kullanma dengesini gözetken, bilimsel ve nesnel veriler ışığında yaşam kalitesi yüksek mekânsal örüntüler oluşturmaları hedefi ile stüdyo üyelerinden mevcut ve öneri konut alanlarını ünite merkezleri ile birlikte planlamaları beklenmiştir.

Ünite merkezleri doğal ve yapay eşiklerle tarif edilebilen, belirli nüfus büyüklüğü olan, iletişim, tanışma, algılama, örgütlenme gibi sosyal ve kültürel etkinliklerin sergilenebildiği kentsel alt bölgeler olarak tarif edilebilir. İlköğretim optimal öğrenci nüfusu ve iletişim, tanış olma boyutu kriterleri çerçevesinde mahalle nüfusunun 3000-5000 kişi aralığında olduğu kabul edilir (Bakan ve Konuk, 1987). Bu parametreler doğrultusunda da ilköğretim öğrenci yaya erişim mesafesinin merkezden 500-800 metre lik yarıçapı kapsayacak şekilde şekillenen ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak belirlenen ortalama 25-50 ha.lık alanlar olduğu kabul edilir. Özetle, yukarıda sayılan kavramsal çerçeve ışığında ünite merkezlerini, ilköğretim yürüme mesafesi olarak kabul edilen 500-800 metre yarıçaplı konut dokusu içerisinde, etkin ortak kullanım mekânları oluşturulması amacı ile sosyo-kültürel ihtiyaçların mekânsal karşılıklarının daha etkili kullanılması ve üniteyi oluşturan ticari, idari, eğitimsel, kültürel ve rekreasyonel işlevlerin canlı tutulması amacıyla; anlam ve aktivite çeşitliliği bağlamında bütünleşik sistemler bütünü olarak tanımlayabilmek mümkündür. Ünite merkezleri komşuluklarında bulunan kentsel eylem biçimleri ve büyüklükleri, hizmet edilen nüfus büyüklüğü,

yerleşimin fiziki özellikleri (topoğrafya, bakı, hakim rüzgar, toprak kabiliyeti, bitki örtüsü vb.), mimari yapılı çevre (sit alanları, korunması gerekli kültürel ve doğal çevre unsurları vb.) gibi değişkenlere göre şekillenmektedir. Üniteler birbirlerinden mekânsal ve işlevsel özellikleri ve imar haklarının dengesi bakımından yeşil ve ulaşım sirkülasyon sistemleri ile ayrılırlar. Kentin boyutu, coğrafi konumu, iklimi, kullanım mesafeleri, konut alanlarının yoğunluk ve büyüklükleri, merkezi iş alanlarına yakınlığı, ulaşım ana kararları ve toplayıcı yollar ünite merkezlerinin yer seçim kararlarını etkileyen diğer parametreler olarak belirtilebilir (Henderson, 1988; Fujita, 1989). Bununla beraber gerekli sosyo-kültürel standartların mekânsal büyüklüklerini belirleyen temel parametre nüfustur (Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği [MPYY], 2014: Ek-2).

Muğla (Menteşe) yerleşimi için stüdyo üyeleri planlama senaryoları doğrultusunda oluşturdukları ünitelerin sosyal donatı alanları ve yeşil alanlarını tasarlamışlar ve imar hukukuna göre ayrılması gereken minimum alanı planlarında sağlayıp sağlayamadıklarını test etmişlerdir. Stüdyo üyelerinden bu ihtiyaçların mekânsal yer seçimlerini, tasarladıkları ünite merkezlerinin mekânsal sınırları içerisinde ve kentin genelinde kurguladıkları senaryo doğrultusunda belirlemeleri beklenmiştir.

Bulgular

Kent canlı ve cansız elemanların oluşturduğu çok boyutlu ve karmaşık bir ekosistemdir. Topoğrafya, iklim, toprak, bitki ve hayvan varlığı bu ekosistemin unsurlarını oluşturmaktadır. Bütün bu sistemlerin doğru okunması, anlaşılması ve birbirleriyle etkileşimlerinin kentin yaşamsal döngüsünün devamlılığı için kullanılabilir olması yaşanabilir

kentler için önem taşımaktadır. Kırsal veya kentsel yapı çevredeki denge dinamikleri, nüfusun hızlı artışı sonucu genelde olumsuz yönde değişmektedir. Yaşanabilir çevreler oluşturma amacı denge kurarak kentsel sistemin sürdürülebilirliğini hedeflemektedir. Bir sistemde dengenin kurulması, sistemi oluşturan elemanların işlevlerine göre dengeli dağılımlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu hedefle kent planlamanın en önemli unsurlarından birisi de kaynakların etkin kullanılmasıdır. Ünite merkezi kavramının bu konuda en etkili kentsel planlama aracı olduğu söylenebilir. Mekânsal stratejik planlama sürecini konu eden bu çalışmada ortaya konan leke planları kentin çok boyutlu ve katmanlı yapısını (1)kentsel çalışma alanları, (2) ulaşım ve yeşil sirkülasyon alanları, (3) konut alanları, (4) ünite merkezleri bağlamında değerlendirilmiştir (Şekil 5).

Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanları

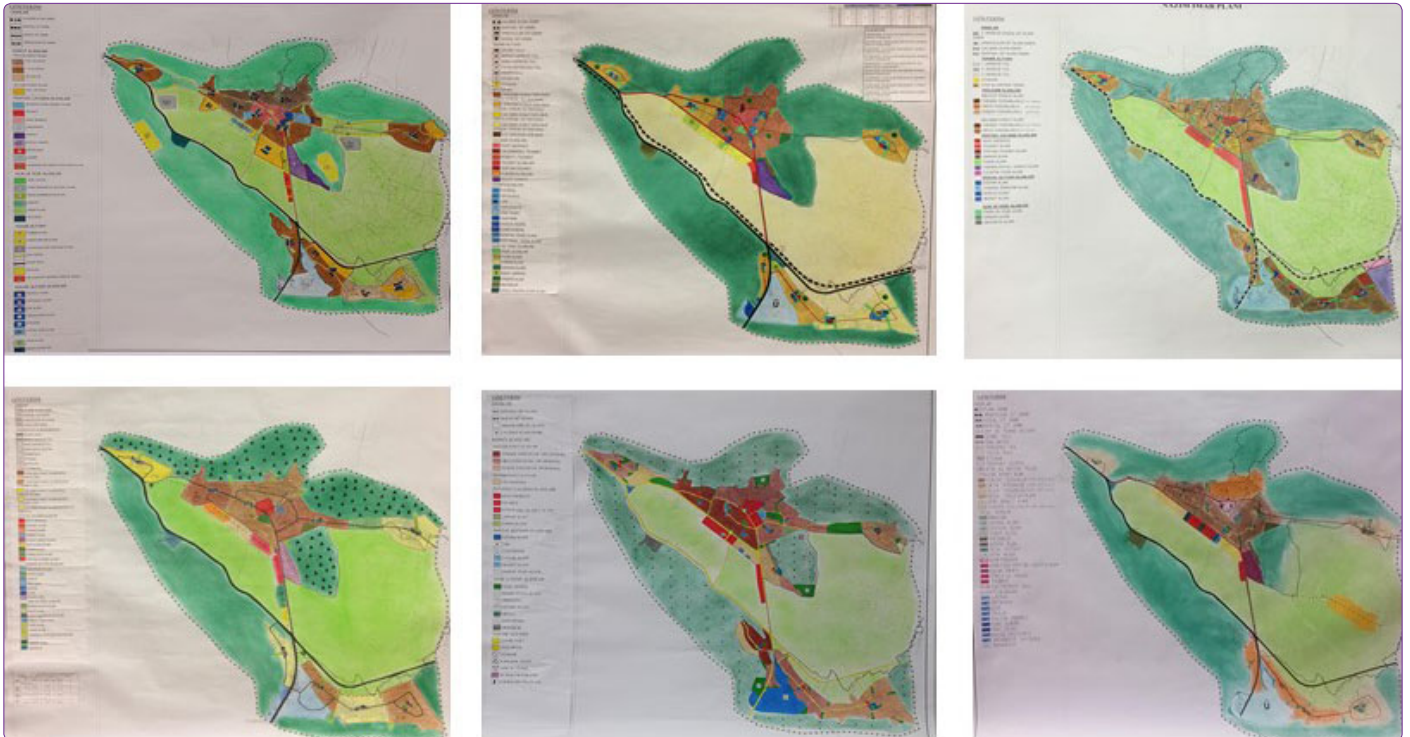
Kentsel kimlikler doğrultusunda gerekli olan kentsel çalışma alanları belirlenmiş ve bu alanların yer seçimlerinde erişebilirlik ve diğer işlevler ile ilişkileri kavramları sorgulanmıştır (Şekil 5). Sorgulamalar sonucunda, mevzuat ve kentsel vizyonlar doğrultusunda başarılı kurgular yakalandığını söylemek mümkündür. Ancak işlevler arası ilişki bağlamında özellikle çalışma alanları ve konut kullanımları arasındaki bağıntıyı kurmakta stüdyo üyelerinin zorluk çekmişlerdir. Plan senaryolarına bağlı olarak stüdyo üyeleri tarafından yenilikçi yaklaşımlar taşıyan ekolojik çiftlik alanları, tarımsal odaklı sanayi, eko-sanayi tesisleri, yenilenebilir enerji tesisleri vb. işlevsel kimlikli konut dışı kentsel çalışma alan kullanımları önerilmiştir.

Ulaşım ve Açık ve Yeşil Sirkülasyon Alanları

Ulaşım kanalları mal, hizmet ve işgünü kente taşır, alan kullanımları arasındaki ayırım ve birleşimi sağlayan hiyerarşik yapılardır. Dolayısı ile kentsel arazi kullanımı ile ulaşım arasında kuvvetli ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür (Chen vd., 1997; Cervero ve Duncan, 2002; Marin ve Altıntaş, 2004; Sarı, 2004; Aktuğlu Aktan, 2004; Özcan, 2006; Yankaya ve Çelik, 2013).

Kent formu arazi kullanımı ve kent içi ulaşım ilişkileri ile belirlenmektedir (Mitchell ve Rapkin, 1954; Meyer ve Miller, 1984; Dimitriou, 1992; Dodson vd., 2011; Akbulut, 2016). Kent parçalarının ve kentin planlanmasında oluşturulan veya yeniden düzenlenen ulaşım ağlarının kademelenmesi ve parçaların bir araya gelişi şehircilik ilkeleri açısından önemli kabul edilmektedir (Zorlu, 2008). Dolayısı ile kentsel ulaşım sistemi, konut ve konut dışı kentsel çalışma alanlarının yer seçimleri arasındaki çok katmanlı ve bağdaşık, anlamlı ve hiyerarşik ilişkiler ağı kurmak durumundadır. Bahsi geçen kuramsal olgular ışığında, stüdyo üyeleri plan senaryolarında oluşturdukları kentsel kimlikler doğrultusunda demiryolu, hafif raylı sistemler, hava ray ve bisiklet yolları öncelikli kentsel alanlar gibi ekolojik koruma ve kullanma dengesini gözeterek yenilikçi ulaşım yaklaşımları ortaya koymuşlardır.

Açık ve yeşil alanlar; kentsel doku içerisinde hava akımlarına ve aydınlatmaya imkân tanıyan, açıklık sağlayan, kentlerin sağlıklı gelişmesinde etkili, su yüzeylerini barındırabilen, dokular, üniteler, işlevler arası birleştirici ve ayırıcı

Şekil 5. Muğla-Menteşe mekansal stratejik planlama örnekleri.

işlevler üstlenen, kentsel yapılaşmış çevre genelinde bütünlüğünü sağlayan, kentin gelişimini kontrol amaçlı kullanılabilen alanlardır. Yukarıda sayılanlardan başka; kentsel yaşam kalitesine ekolojik, estetik, rekreasyonel özellikler kazandıran ve kentin formal yapısını yumuşatarak organik karakter kazanmasını sağlayan sistemler bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Açık ve yeşil alanlar, insan yaşantısının sürdüğü, üzerinde yapı yapılmış kapalı mekânların dışında kalan ya da doğal olarak bırakılmış veya tarım ve konut dışı dinlenme amaçlarına ayrılmış kent parçası olarak tanımlayabilmek mümkündür (Keleş, 2000). Kent içi açık ve yeşil alanların varlığının kentin yaşanabilirliğini arttırdığı, kentsel peyzajın korunması ve devamlılığında önemli bir unsur olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Breheny, 1992; Haughton 1997; Frey, 1999; Ayaşlıgil, 1998; Gül ve Küçük, 2001; Özcan, 2006; Öztürk ve Özdemir, 2013).

Stüdyo üyeleri bu tanımlar ışığında, kentsel peyzajı koruma ödevi taşıyan, konut dışı çalışma alanlarını konut alanlarından ayırma, ünite merkezlerini bağlama ve ayırma, Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği ek maddelerinde geçen standartları sağlayan (MPYY, 2014, [Ek:2]) yeşil sirkülasyon sistemleri oluşturmaya çalışmışlardır. Leke planlarında, Açık ve yeşil alanların mekânsal ve işlevsel kademelenmede dengeli dağılım göstermesi, sistemin ayırıcı ve bağlayıcı işlev taşıması, yaya ve bisiklet gibi düşük karbon salımlı ulaşımlara mekansal girdi oluşturan yeşil koridorlar içermesi beklenmiştir.

Muğla (Menteşe) arazi kullanım düzeninin açık-yeşil alan kullanımları açısından mevcut politikaların 2040 yılı için devam ettirilmesinin kentsel çevre dengesi açısından uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda stüdyo üyeleri kentsel işlevler arası ayırıcı ve/veya bütünleştirici bir eleman olarak ödev taşıyan, kentsel minimum standartları da sağlayacak, rekreatif faaliyetlere mekân oluşturacak ve ekolojik koruma bantları içeren bütüncül anlayışa sahip yeşil sirkülasyon sistemlerine sahip planlama kararları ortaya koymuşlardır (Şekil 5). Oluşturulan açık-yeşil alan sistemlerini, kentsel nüfus yoğunluğu baskısı nedeniyle şekillenen kentsel formu ulaşım sistemi kararları ile bütüncül bir şekilde biçimlendirecek temel dinamik olarak ele almışlardır.

Konut Alanları

Stüdyo üyelerinin farklı projeksiyon yöntemleri ile öngördükleri nüfuslar çerçevesinde “yerleşik ve gelişme konut alanları” önerilerinde bulunarak, planlanan alanların mekansal kimliklerine ve brüt yoğunluklarına karar vermişlerdir. Her üye kendi sentez yaklaşımı sonucunda kentin gelişme yönleri, eğilimleri ve kent üzerindeki mekânsal baskıları değerlendirmiş, gelişme konut alanlarının yer seçimine öncelikli müdahale alanları ve plan senaryoları doğrultusunda karar vermiştir (Şekil 5).

Bu çerçevede planlama stüdyosu genelinde yerleşilebilirlik analizi ve bütünlük sentez yöntemleri sonucunda

kentin geleneksel yer seçimi kararları doğru bulunmuş, yerleşik konut alanları morfoloji ve yoğunluk kararları ile birlikte değerlendirilip korunmuştur. Gelişme konut alanları çalışma alanları, kentin gelişme eğilimleri ve plan senaryoları doğrultusunda yerleşimin güneyindeki Emirbeyazıt ve Kötekli Mahalleleri, batısındaki Kara Mehmet Mahallesi ve doğusunda yer alan Dügerek Mahalleri uygun bulunmuştur. Emirbeyazıt ve Kötekli mahalleleri Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nin oluşturduğu potansiyeli önemli bulan planlama senaryolarında, özellikle öğrenci nüfusu bakımından mekânsal gelişme potansiyeli gösterecek bölge olarak görülmüş ve stüdyo üyeleri tarafından bu eğilimi destekleyen gelişme konut alanı kararları alınmıştır. Öte yandan aynı bölgede yer seçimi yapılmış toplu konut bölgesi ve mevcutta oluşum gösteren konut alanlarının yerleşilebilirlik analizine göre, koruma-kullanma dengesi bağlamında şehircilik ilkeleri ve bilimsel nesnel ölçülere göre bir yaklaşım gösterilmediği eleştirisi de yaygın olarak sentez çalışmalarında dile getirilmiş, bu sorundan yola çıkan bazı stüdyo üyeleri gerçekçi bir yaklaşımla toplu konut alanlarını koruma ve/veya geliştirme kararı alırken, diğer üyeler koruma-kullanma dengesi içeren düşük yapılaşma ve nüfus yoğunluğuna sahip öneri konut alanı kararları getirmişlerdir.

Kara Mehmet ve Dügerek Mahalleleri kentsel büyüme baskısı altında olan yerleşik konut alanları işlevsel karakterini taşımakla birlikte mekansal karakteristikleri geleneksel konut dokusu olması nedeni ile stüdyo üyeleri tarafından kentsel makraformları korunmuştur. Kentsel baskı sebebi ile nüfus yoğunluklarının arttırılması, gelecekte artan Menteşe nüfusunun bu bölgelerde yer seçeceği önerisinde bulunulmuş, öneri konut alanları için geleneksel konut karakteri ile uyumlu yapılaşma kararlarının alınması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Ünite Merkezleri

Ünite merkezleri; kentsel işlevler, hizmet edilen nüfus büyüklüğü, yerleşimin doğal özellikleri, kentsel yapı çevre, korunması gerekli kültürel ve doğal çevre unsurları gibi değişkenlere göre şekillenmekte ve iletişim, tanışma, algılama, örgütlenme gibi sosyal ve kültürel etkinliklerin sergilenebildiği kamusal karşılaşma alanları olarak kent planlamasında önemli kentsel alt bölgeler olarak tanımlanabilir (Regional Plan Association New York, 1929; Perry, 1929; Mumford, 1954; Lawhon, 2009; Mehaffy vd., 2015). Mahalle kültürünün mekânsal yansıması olan, gününbirlik ihtiyaçların karşılandığı, her yaştan ve cinsiyetten kesimin bir araya gelerek kentsel eşitliğin mikro ölçekte yansıması olarak nitelendirilebilen ünite merkezlerinin oluşturulmasında stüdyo üyeleri Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ve ek maddeleri dayanak oluşturmuştur (MPYY, 2014).

Stüdyo üyelerinden, yukarıda bahsedilen tanımlar ve Perry'nin kriterlerinden yola çıkarak (Perry, 1929); 3000

ile 8000 arasında değişen nüfusa hizmet edecek olan bir yada birden fazla konut ünitesine hizmet edecek içerisinde birbirleri ile anlamlı mekânsal işlevsel örüntü kuran, güvenli, erişilebilir ve anlamlı ulaşım ve yeşil sirkülasyon bağlantılarına sahip sağlık ocağı-aile hekimliği merkezi, kamu hizmet alanı, belediye hizmet alanı, ilköğretim okulu, dini tesis, çocuk oyun alanı ve ünitenin gününbirlik ihtiyaçlarını sağlayabileceği ticaret alanları (kasap, manav, bakkal, berber, terzi, ayakkabı tamircisi, kırtasiye, eczane vb.) nı içeren ünite merkezlerinin mekânsal yer seçimlerine karar vermeleri beklenmiştir.

Yukarıda sayılan kentsel mekânsal kurgu ve kriterler çerçevesinde gerçekleştirilen ünite merkezlerinin işlevsel ve mekânsal örüntülerinin ve gerekli standartları stüdyo üyeleri tarafından başarılı şekilde oluşturulmuştur. Bu süreçte stüdyo üyeleri kuramsal olarak elde ettikleri bilgileri ve kentsel standartları planlarına aktarıırken, kentsel yaşamda görememekten ve deneyimleyememekten yakınmışlardır. Bu noktada uygulamanın bilimsel ve nesnel ölçülerden uzak kentsel mekânlar ürettiği eleştirisini yapabilmek mümkündür.

Özetle bulgulara bakıldığında; Plan senaryoları doğrultusunda bir büyükşehir ilçe merkezinin mekânsal ihtiyaçlarına cevap bulan ve ekonomik, mekânsal karakterini sembolize eden fuar alanı, Ar-Ge merkezi, toptan ve parakende ticaret alanları, uzmanlaşmış eko-sanayi bölgeleri gibi konut dışı kentsel çalışma alanlarının leke planlarında yer seçimi yapılmış, projeksiyon nüfusları ve öncelikli müdahale alanları doğrultusunda mevcut ve öneri konut alanları ve yoğunlukları belirlenmiş, arazi kullanımları arasında ayırım ve erişim sağlamak amaçlı ulaşım ve yeşil sirkülasyon alanları oluşturulmuş, yaşanabilir ve koruma- kullanma dengesini taşıyan alt bölgeler oluşturmak adına ünite merkezlerinin leke planlarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Sonuç

Aşırı nüfus artışı ve kentlerin çekici faktörleri nedeni ile kırsal ilişkilerin zayıflaması sonucu yaşamın kentlerde yoğunlaşması günümüz kentlerini sermaye tarafından kendi karlılığını arttırmak amacıyla belirlenen mekânsal süreksizliklerin yapısını sağlayan mekânsal düzenlemelerin nesnesi haline getirmektedir. Planlamada sürdürülebilirlik doğal çevreyi temel alan sürdürülebilir gelişme stratejilerini kapsamaktadır (Atabay, 2003) ve kentsel yaşam kalitesi ekonomi ve çevre ekseninde kentliyi doğrudan etkileyen, doğal çevre, ekonomik ve sosyal fonksiyon alanları gibi nesnel bileşenleri içeren algıya dayalı ancak sağlık, güvenlik, huzur vb. değerler üzerinden ölçülebilen kentsel yapı çevrenin morfolojik başarısını ölçebilen bir kavramdır. Bir kentin genel karakterini, mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan bütüncül ilişkileri oluşturmaktadır. Kaliteli ve başarılı yapı çevre, yapılar, erişilebilirlik, ulaşım

ve yeşil sirkülasyonlar arasındaki dengeli bir mekansal ilişkinin sonucudur.

Kent planlama eğitimi, sosyo-ekonomik bağlamlar üzerinden teori ve uygulamayı mekânsal çözümler eşliğinde bütünleştiren disiplinler-arası çalışma/bilim alanı olarak ifade edilebilir (Keleş, 1987). Nitekim eğitim sürecinde kent-kentleşme ve kent modelleri gibi temel kavramsal-kuramsal konular ile imar ve yapılaşma gibi uygulamaya yönelik konular, stüdyo olarak tanımlanan yazılı-çizili ve görsel çalışmalar ile sorgulanmaktadır. Bu açıdan, planlama stüdyolarının teorik bilgilendirmeler ve pratik deneyimlerin birlikteliği bağlamında planlama eğitiminin omurgasını oluşturduğu söylenebilir.

Kent planlama eğitiminde ikinci sınıf 3. Planlama Stüdyosunun önemi; ekolojik, mekansal, ekonomik, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik kavramlarının sorgulanması, kavramların aktarılması tarım toprakları, su kaynakları ve ormanlar gibi doğal çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve kentsel planlamada makroformun verimlilik ve yararlılık eşikleri içinde oluşturulmasına yönelmesini sağlayan sirkülasyon sitemleri ve arazi kullanım kararlarının verilmesi yeteneklerinin geliştirilmesi, düşünsel altyapının aktarılmasıdır. Bu çerçevede Mekânsal Strateji Planı olarak belirlen 3. Planlama Stüdyosu konusu bu araştırmanın da deneyimi olarak ele alınmıştır. Bu çalışmaya konu olan Muğla (Menteşe) Planlama 3 Stüdyosunda stüdyo üyelerinden, yerleşmenin 2040 nüfus projeksiyonu doğrultusunda, mekansal pratikler, teorik ve hukuki bilgilere dayanarak kentin ihtiyaç duyacağı yeni işlevsel ve karakteristik mekansal kararların yer seçimlerini sağlarken arazi kullanım durumları ile doğal yapı arasında uyum yakalamaları, yenilenebilir enerji kaynakları, su ve toprak yönetimi vb. dengeli bir döngü kurulması için yenilikçi yaklaşımları plana ve mekâna aktarmaları, kent içi toplu taşıma araçlarının entegrasyon ve yaygınlaştırılmasını sağlayacak ulaşım ana planı ile kentin açık ve yeşil alanların nitelik ve nicelik olarak artırılmasını hedefleyen yeşil sistem ana planı oluşturmaları beklenmiştir. Bütün bu kararları alırken de analitik veriler doğrultusunda yerleşmenin sahip olduğu doğal, Kültürel, Tarihi ve Arkeolojik Koruma ve Geliştirme alan kararlarının ve kentsel büyüme ve yenileme sürecinde mevcut ve öneri konut alanları ve konut yoğunluk kararları baskısı altında olmayacak 1/10000 ölçekli yerleşim ana planı elde etmeleri beklenmiştir. Süreç boyunca öğrenciler literatür araştırmalarından elde ettikleri teorik bilgi birikimini kullanarak, sonuç ürüne ulaşılabileceklerini kavramışlardır. Kent Planlama Stüdyosu 3 dersi kapsamında hazırlanan projeler ile öğrencilerin, neden sonuç kavramlarına dair düşünebilme yetenekleri ve görsel algı becerileri gelişmiş, öğrenciler kentsel sistemlere dair problem tanımlama ve o probleme sistem düşüncesine dayalı yaklaşarak, parçadan bütüne ve/veya bütünden parçaya çok boyutlu düşünme

ve ifade etme yeteneği kazanmışlardır, Dolayısıyla dersin işlenmesinde izlenen yöntem, dersin kazanımlarına ulaşmada başarılı olmuştur.

Mekânsal Strateji Planları; arazi kullanım biçimi, ulaşım ve açık ve yeşil alan sistemlerini içeren mekânsal-işlevsel örgütlenme düzenlerine ilişkin kentsel form kurgusudur. Sağlıklı, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentlerin oluşması için kent planlama disiplininin en önemli araçlarından birisidir. Mekansal strateji planlarının ünite merkezlerinin oluşturma kaygısını taşıması, kent arazi kullanımına getirdiği işlevler ile, kentlinin konut-işyeri erişebilirliğini kolaylaştıran, kentlinin kendini yenilemesine olanak sağlayan rekreasyonel alanları içeren ve gününbirlik sosyo-kültürel faaliyetlerini sürdürebileceği, mahalle kültürünün oluşturduğu tanınırlık ve güvenlik olguları ile büyükşehirlerdeki güvenlik problemlerine planlama ölçeğinde çözüm getiren mekansal tasarımlar olarak göz ardı edilmemesi gereken unsurlardan birisi olarak daha fazla uygulamada yer bulmalı, kentsel karar alıcıların gündeminde olmalıdır.

Muğla (Menteşe) yerleşimi özelinde sürdürülen planlama çalışması deneyimi sürecinde, sistem yaklaşımı düşüncesinin yöntem ve sürece aktarılmasına ilişkin önemli ipuçları çıkarılmıştır: Sistem yaklaşımının aşamalarını oluşturan, problem tanımı, analiz, geliştirme ve uygulama aşamaları kentsel sistemlerin iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliği temeline dayanan kent planlama süreci için uygundur. Kent planlamanın sistemler arası bütünlük ve çok boyutlu düşünme becerisi gerektiren bir disiplin olduğu ortaya konmuştur. Planlama çalışmaları süresince yöntemle ilişkin; planlama sürecinde özellikle plan öncesi süreçte (analitik çalışmalar ve bütünlük sentez) kent planlancısının veri toplama ve işleme konularında zaman kaybı yaşadığı, güncel veriye erişebilme zorlukları, veriler arası dil bütünlüğünün olmayışı, planlama disiplininde ekip çalışması ve disiplinler arası dil geliştirmenin güçlü işbirliği ve eşgüdümün temelini oluşturduğu, önem taşıdığı, planlama tekniklerinin yapı çevrenin üretiminde kullanılmamasının ve planların kademeli birlikteliğinin uygulama alanında gözlemlenemesinin yaşanabilir çevreler yaratılabilmesi önünde ciddi bir engel oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada planlama disiplininin diğer disiplinler ile olan bağı kuvvetlendirmenin bilgiye erişmek ve bilginin doğru okunabilirliğini sağlamak açısından önem taşıdığı dolayısı ile kent planlancılarının ekip çalışmasına, güçlü işbirliğine ve diğer disiplinler ile eşgüdümlü çalışma yeteneklerinin olması gerekmektedir. Benzer şekilde teorik derslerin uyumlu bir şekilde planlama stüdyo süreci ile bütünleştirilmesini sağlamak gerekmektedir.

Kent planlama tekniklerinin yapı çevrenin üretiminde ve uygulanabilirliğinde gerçek zamanlı, doğru mekânsal bilgilerin verilerinin tutulması ve paylaşımının; gerek kültürel mirasın korunması-kullanım dengesinin sağlanması,

gerek yaşam kalitesi yüksek, şehircilik ilkeleri taşıyan, bilsel- nesnel yerleşim dokuları oluşturulmasında koşul olarak kabul edilmesi ve karar alıcılar tarafından benimsenmesi gerekliliği teknolojinin birçok konuda hayatımızı şekillendirdiği ve kolaylaştırdığını da hatırlayarak giderek önem kazanmaktadır. Kent planlama disiplininde sistem yaklaşımı kurgusunun gelecekte gerçekleştirilecek benzeri çalışmaların planlama ve uygulama sürecine katkı koyacağı ve Türkiye kentleri üzerine sürdürülebilirlik odaklı kentsel gelişme stratejilerinin mekânsal-işlevsel kimliklerine önemli girdiler sağlayacağı, karar vericilere rehber olacağı ve araştırmacılara yeni yaklaşımlar için fikir vereceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- 3194 sayılı İmar Kanunu,(1985),T. C. Resmi Gazete, 03 Mayıs 1985.
- 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2012), T. C. Resmi Gazete, 28489, 06 Aralık 2012.
- ACKOFF, R.L. (1960), Systems, Organizations, and Interdisciplinary Research, In General Systems Yearbook, Vol. 5 (1960), s. 1-8
- ACKOFF, R.L. (1999), Ackoff's Best: His Classic Writings on Management, Wiley, New York.
- AKBULUT F. (2016). Kentsel Ulaşım Hizmetlerinin Planlanması Ve Yönetiminde Sürdürülebilir Politika Önerileri. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), 336-355.
- AKTUĞLU AKTAN, E. Ö. (2006). "Kent biçimi-ulaşım etkileşimine ilişkin (tarihsel ve güncel) yaklaşımlar ve İstanbul örneği", Doktora tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- ALANGOYA, K. A. (2016). Tasarımcı Düşünce'Geleneğinin Maccracı Yapısı Ve Kentsel Tasarım Eğitimine Katkısı Üzerine Deneysel Bir Kentsel Tasarım Stüdyosu:"İz Üstünde Taksim Meydanı. METU Journal of the Faculty of Architecture, 32(1).
- ALKAN E., (2004), Şehir Planlamada Analiz ve Değerlendirme Teknikleri, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- ALLEN, P. M. (1998) Cities and Regions as Self-Organizing Systems: Models of Complexity, Taylor and Francis, London.
- ATABAY, S.,(2003). Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Türkiye Sempozyum Kitabı, Editör: Prof. Dr. Semra Atabay, Y.T.Ü. Basım-Yayım Merkezi, Üniversite Yayın No: MF. SBP-03.0705, Fakülte Yayın No: MF. ŞBP-03.001,İstanbul.
- AYAŞLIGİL, T. (1998). "Kent gelişimi sürecinde açık ve yeşil mekan gereksiniminin Çanakkale örneğinde incelenmesi", Journal of the Faculty of Forestry İstanbul University| İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 48(2), 39-70.
- AYDIN, O. (2015). Karmaşık kent sistemi, kentsel büyüme kavramlarının anlaşılması ve kent modelleme teknikleri. Türk Coğrafya Dergisi, (64).
- AYDINLI, S. ve YALÇIN, P., (2007). How to Transform Visual Thinking into Critical Thinking, International Symposium Entitled Ingenieur des 21. Jahrhunderts, 2, St.Petersburg, s.275-283
- AYDINLI, S., (2015). Tasarım Eğitiminde Yapılandırıcı Paradigma: 'Öğrenmeyi Öğrenme',Tasarım ve Kuram Dergisi, Aralık, 20, s.1-18.

- BAI, X., McALLISTER, R. R., BEATY, R. M., & TAYLOR, B. (2010). Urban policy and governance in a global environment: complex systems, scale mismatches and public participation. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 2(3), 129-135.
- BAKAN, K. ve KONUK, G.; (1987), Türkiye’de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi, TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- BAŞKAYA, Z., (1997). Sistem Dinamiğinin İşletmelerde Uygulanması, Ekin Kitabevi, Bursa.
- BATTY, M. (2007). Cities and complexity: understanding cities with cellular automata, agent-based models, and fractals. The MIT press.
- BREHENY MJ (1992) “Sustainable Development and Urban Form: An Introduction.” In: Breheny MJ (ed), Sustainable Development and Urban Form, Pion Ltd, London, 1-23.
- BRETAGNOLLE, A., DAUDE, E., & PUMAIN, D. (2006). From theory to modelling: urban systems as complex systems. *Cyber-Geo: European Journal of Geography*
- CERVERO R. and M. DUNCAN (2002), “Land Value Impacts of Rail Transit Services in Los Angeles County”, Report prepared for National Association of Realtors Urban Land Institute.
- CHECKLAND, P. (1981), Systems Thinking, Systems Practice, Wiley, Chichester.
- CHEN H., Rufolo A. and K. J. DUEKER (1997), “Measuring the Impact of Light Rail Systems on Single Family Home Values: A Hedonic Approach with GIS Application”, Discussion Paper 97-3, Center for Urban Studies, Portland State University, Portland, Oregon.
- CIAM, Charter of Athens, 1933. (http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/research_resources/charters/charter04.html).
- DIMITRIOU, (1992) Urban Transportation Planning, Routledge, London.
- DODSON, J.; MEES, P.; STONE, J. ve BURK, M., (2011), The Principles of Public Transport Network Planning: A Review of the Emerging Literature With Select Examples, Urban Research Program, Issues Paper: 15.
- DROR, Y., (1973), “The planning process: a facet design.” A Reader in Planning Theory (1973): 323-343.
- ENGELEN, G. (1988). The theory of self-organization and modeling complex urban systems. *European Journal of Operational Research*, 37(1), 42-57.
- ERDOĞAN, G., ve CUBUKCU, K. M. (2014). Explaining fractal dimension in populous cities. *EURAU 2014-Composite Cities*, 12-14.
- ERDOĞAN, E. ve ÇELİK, F. (2015). Temel Tasarım. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Yayın No: 1622, Ders Kitabı: 574.
- ERSOY M., (2016), Kentsel Planlama Kuramları, İmge Kitabevi, İstanbul.
- FLOOD, R. L. ve Jackson, M. C. (1991), Creative Problem Solving: Total Systems Intervention, Wiley, Chichester.
- FREY, H., (1999), Designing the City: Towards a More Sustainable Urban Form. E and FN Spon Press, New York.
- FRIEDMAN, J., (1987), Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action, Princeton University, New Jersey.
- FRIEND, J.K. AND JESSOP, W.N., (1969), Local Government and Strategic Choice: an Operational Research Approach to the Processes of Public Planning. London: Tavistock.
- FUJITA M. (1989), Urban Economic Theory: Land Use and City Size, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Sidney.
- GÖKGÜR, P., ALTAY, İ. K., & ALPAY, B. U. (2016). Çok Merkezlilik/Orta Ölçekli Kent Kavramı Söke Kenti Örneği. *Artium*, 4(2).
- GÜL, A., ve KÜÇÜK, V. (2001),. “Kentsel Açık-Yeşil Alanlar Ve İsparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı: 2, Yıl: 2001, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 27-48.
- GÜMÜŞ, M. (1995). Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar, Alfa Yayınları, İstanbul.
- HALL P., (1974), Urban and Regional Planning, Harmons Worths, Penguin Books.
- HAUGHTON. G.,(1997), “Developing sustainable urban development model”, *Cities* 14, 1, 189-195
- HENDERSON V. J. (1988), Urban Development: Theory, Fact and Illusion, Oxford University Press, Oxford, New York.
- <http://www.semtrakulayplanlama.com.tr/>, Erişim : Ocak 2017
- IOANNIDES, Y. M., & OVERMAN, H. G. (2004). Spatial evolution of the US urban system. *Journal of economic geography*, 4(2), 131-156.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü (İBBŞP) (2009). 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu.
- KARAKURT E., (2006), “Kentsel Mekânı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı Ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 26, Ocak – Haziran 2006.
- KELEŞ, R. (1987). Türkiye’de Kentbilim Eğitim, AÜ SBF Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, R. (2002) Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.
- KÖROĞLU N.T., (2011), Şehir ve Bölge Planlama Eğitimine Eleştirel Bir Bakış: Karar Odaklı Eğitim KBAM 2. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyum Kitabı, Ankara : 605-614.
- LAWHON L.L., (2009). The neighborhood unit: physical design or physical determinism?. *Journal of Planning History*, 8(2), 111-132.
- LI, F., LIU, X., ZHANG, X., ZHAO, D., LIU, H., ZHOU, C., & WANG, R. (2017). Urban ecological infrastructure: An integrated network for ecosystem services and sustainable urban systems. *Journal of Cleaner Production*, 163, S12-S18.
- LI, X., & YEH, A. G. O. (2001). Calibration of cellular automata by using neural networks for the simulation of complex urban systems. *Environment and Planning A*, 33(8), 1445-1462.
- LYNCH, K. (1960) Kent İmgesi, çev. İ. Başaran (2011) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- MARIN, M. C., & ALTINTAŞ, H. (2004). “Konut yer seçimi-ulaşım etkileşim teorileri: kritik bir literatür incelenmesi.” *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19(1).
- MEHAFFY, M. W., PORTA, S., & ROMİCE, O. (2015). The “neighborhood unit” on trial: a case study in the impacts of urban morphology. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 8(2), 199-217.
- Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği, (2014), T. C. Resmi Gazete, 29030, 14 Haziran 2014.
- MEYER D. M. & MILLER E. J. (1984) Urban Transportation Planning: A Decision Oriented Approach, Mc Gray-Hill Publishing Company, U.S.
- MITCHELL, R.B., & RAPKIN C. (1954) Urban traffic: A function of

- Land Use, New York: Columbia University Press.
- MUMFORD L. (1954). The neighborhood and the neighborhood unit. *Town Planning Review*, 24(4), 256.
- O'CONNOR, J. ve Mcdermott, I. (1997), *The Art of Systems Thinking*, Thorsons, San Francisco.
- O'SULLIVAN, E. (2001) *Transformative Learning, Educational Visions for the 21st Century*, Zed Books, University of Toronto Press.
- ONUR D. ve ZORLU, T. (2017), *TASARIM STÜDYOLARINDA UYGULANAN EĞİTİM METOTLARI VE YARATICILIK İLİŞKİSİ*. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 7(4), 542-555.
- ÖZCAN, F. K. (2006). "Konut Alanı Yer Seçimi Ve Hanehalkı Hareketliliğine Yönelik Kuramsal Bir İnceleme", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı : 21 Yıl : 2006/2, s.73-95.
- ÖZCAN, K. (2006). Sürdürülebilir Kentsel Gelişimde Açık-Yeşil Alanların Rolü, Kırıkkale, Türkiye Örneği. *Ekoloji*, 15(60), 37-45.
- ÖZCAN, K. (2009). "Sürdürülebilir Kentsel Korumanın Olabilirliği Üzerine Bir Yaklaşım Önerisi: Konya Tarihi Kent Merkezi Örneği", *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 26(2).
- ÖZGÜR, Hüseyin. (2005), "Türkiye'de Orta Ölçekli Kentsel Alanların Yönetimi Sorunu", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1: Reform*, (Ed.), Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 471-498.
- ÖZTÜRK, S., & ÖZDEMİR, Z. (2013). "Kentsel açık ve yeşil alanların yaşam kalitesine etkisi "Kastamonu Örneği". *Journal of Kastamonu University Faculty of Forestry*, 13(1), 109-116.
- PERRY, C. A. 1929a. "The Neighborhood Unit: A Scheme of Arrangement for the Family Life Community." In *A Regional Plan for New York and Its Environs*, vii. New York: 1929.
- REGIONAL PLAN ASSOCIATION (New York, & NY). New York. (1929). *A Close-up of the Regional Plan of New York and Its Environs: What the Plan is and Does for the Communities and Citizens of the Region*. Regional Plan Association, Incorporated.
- SARI, A. (2004), "Kent ve Bölgesel Gelişimde Ulaşımın Etkileri", *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Cilt II, s.185-191.
- SARIASLAN, H., (1984). *Sistem Analizinin Temelleri*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.
- SENGE, P. M., (2011). *Beşinci Disiplin: Öğrenen Organizasyon Düşünüşü ve Uygulaması*, Çeviren: Ayşegül İldeniz, Ahmet Doğukan, 16. baskı. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- SINMAZ, S. (2015), "Enerji Verimliliği Temasının Türkiye Şehir Planlama Sistemine Entegrasyonu: Lapseki Kenti İçin Bir Yaklaşım", *Planlama*, 2015;15(2):195-204.
- ŞBP 201 Stüdyo 3 Dersleri, Ders Programı, Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 2016-2017 Öğretim Yılı, Denizli.
- ŞENARAS, A. E., & SEZEN, H. K. (2017). "Sistem Düşüncesi". *Journal of Life Economics*, 4(1), 39-58.
- TDK, www.tdk.gov.tr, Erişim- Ocak 2017.
- TECİM, V. (2004). *SİSTEM YAKLAŞIMI VE SOFT SİSTEM DÜŞÜNCE-Sİ*. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(2), ss:75-100.
- TER Ü. Ve DERMAN, S. (2018). *Şehir Planlama Eğitiminde Temel Tasarım Öğretisi: Planlama Stüdyosu 1 Dersi Deneyimi*. *Online Journal of Art and Design*, 6(2).
- TOPTAŞ, T. E., & TÜDEŞ, Ş. (2014) "Planlamada Uzaktan Algılama Esaslı Arazi Kullanım Analizi Ve Tematik Sınıflama", 5. *Uzaktan Algılama-Cbs Sempozyumu (UZAL-CBS 2014)*, 14-17 Ekim 2014, İstanbul Bildiriler Kitabı.
- TUPOB (Türkiye Planlama Okulları Birliği III. Dönem Çalışmaları), (2007), *Türkiye Planlama Okulları Birliği III. Koordinasyon Toplantısı, İstanbul Teknik Üniversitesi Buluşması Notları, Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminde Kalite Geliştirme ve Akreditasyon ve Mesleki Yetkinlik ve Yeterlilik*, http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/be3bc32e6564055_ek.pdf?tipi=76&туру=H&sube=0
- ULUOĞLU B.,1988, "Tasarım Stüdyosuna Bir Bakış", *Planlama*,88/2, s21-26.
- WHITE, R., & ENGELEN, G. (1994). *Urban systems dynamics and cellular automata: fractal structures between order and chaos*. *Chaos, Solitons & Fractals*, 4(4), 563-583.
- WHYTE, W.H. (1980) *The Social Life of Small Urban Spaces*, Ingram books, USA.
- WOLFRAM, S. (1988) *Complex Systems Theory, Emerging Syntheses in Science: Proceedings of the Founding Workshops of the Santa Fe Institute*, Addison-Wesley, Reading, MA.
- www.ogm.gov.tr, Erişim : Ocak 2017
- YALÇINER, Ö., SAT, A., & VAROL, Ç. (2004). *Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Şehir Planlama Eğitimindeki Rolü*. 3. *Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri*, 13-14.
- YANKAYA, U., & ÇELİK, H. M. (2013). "İzmir Metrosunun Konut Fiyatları Üzerindeki Etkilerinin Hedonik Fiyat Yöntemi İle Modellenmesi." *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2).
- ZORLU, F. (2008). *KENTSEL DOKU-ULAŞIM SİSTEMİ İLİŞKİLERİ*. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 25(1).